

RYNEK ZBÓŻ

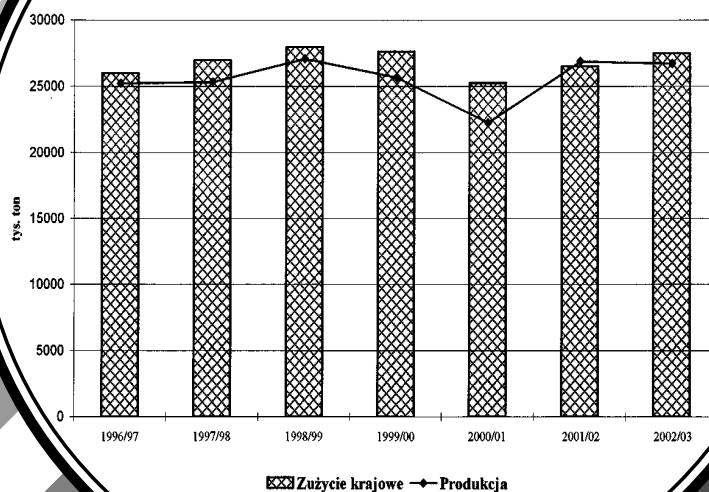
stan i perspektywy

ISSN 1231-3149

**ANALIZY
RYNKOWE**

LISTOPAD 2002

Produkcja i krajowe zużycie zbóż 1996/97- 2001/02
oraz prognoza 2002/03

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Krajowe zasoby – *M. Kisiel*
- III. Krajowe zużycie – *M. Kisiel, R. Urban, W. Łopaciuk*
- IV. Perspektywy handlu zagranicznego zbożami – *M. Kisiel, W. Łopaciuk*
- V. Zapasy na koniec sezonu – *M. Kisiel*
- VI. Interwencja rynkowa – *A. Orzyłowska-Fedak*
- VII. Ceny zbóż – *M. Kisiel*
- VIII. Aneks statystyczny

**Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Analizę przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel: (0·prefiks·22) 827-36-64

AUTORZY:

dr Michał Kisiel

• Zakład Badań Rynkowych IERiGŻ •
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 551

mgr inż. Wiesław Łopaciuk

• Zakład Badań Rynkowych IERiGŻ •
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 719

prof. dr hab. Roman Urban

• Zakład Ekonomiki Przemysłu Spożywczego IERiGŻ •
Tel.: (0·prefiks·22) 826-25-85

mgr Agata Orzyłowska-Fedak

• Agencja Rynku Rolnego •
Tel.: (0·prefiks·22) 623-10-70

Analizę zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 22.10.2002 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Tadeusz Chrościcki, Jan Małkowski, Krzysztof Materko, Bożena Nowicka, Roman Urban (wiceprzewodniczący),
Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejna analiza wydana będzie w czerwcu 2003 r.

REASUMPCJA

W roku 2001/02 krajowy rynek zbóż i ich ceny pozostawały pod presją podaży, mimo daleko idącej redukcji ich importu (z 2.42 do 0.97 mln ton) i wydatnego powiększenia skali interwencyjnych zakupów zbóż przez ARR. Średnie w sezonie ceny skupu pszenicy i żyta obniżyły się w porównaniu z sezonem 2000/01 o 4.5%, (odpowiednio do 488 i 352 zł/t.) chociaż ich ceny interwencyjne zostały ustalone na wyższym poziomie niż w sezonie poprzednim.

W sezonie 2002/03 podaż zbóż z bieżących zbiorów będzie niewystarczająca dla pokrycia krajowego zapotrzebowania. Zbiory w 2002 roku są nieco niższe niż w roku ubiegłym – wyniosły 26.7 mln ton (26.9 mln ton w r. 2001), natomiast krajowe zużycie zbóż zwiększy się o około 1 mln ton i wyniesie 27.5 mln ton. Spadek zbiorów i wzrost zużycia krajowego zostanie jednak w całości zrekomensowany przyrostem zapasów początkowych.

W sezonie 2001/02 import ziarna zbóż i przetworów zbożowych był 2.5-krotnie niższy niż w r. 2000/01 i wyniósł 972 tys. ton, zaś eksport wzrósł z 95 do 156 tys. ton. Pierwsze miesiące sezonu 2002/03 charakteryzuje gwałtowny wzrost cen pszenicy i zbóż pastewnych w międzynarodowych obrotach handlowych oraz niski ich poziom na krajowym rynku. Z tego powodu w sezonie bieżącym dojdzie prawdopodobnie do dalsze-

go ograniczenia importu zbóż i znaczącego zwiększenia ich eksportu, co powinno stworzyć impuls do wzrostu cen ziarna na polskim rynku w I połowie 2003 roku.

Zasoby zbóż ze źródeł krajowych – po głębokim spadku odnotowanym w dwu kolejnych sezonach 1999/00–2000/01 – w roku 2001/02 powiększyły się, w porównaniu z sezonem poprzednim, o blisko 17%, a w sezonie bieżącym wzrosły o dalsze 3.3%. Wynoszą one 30,4 mln ton i są o około 1 mln ton większe niż w roku ubiegłym, ale wciąż niższe niż w roku 1998/99 (31.2 mln ton). Wzrost zasobów wynika z powiększenia początkowych zapasów zbóż, których przyrost o 45% (o 1.2 mln ton) z nadwyżką skompensował niewielki ubytek podaży z tytułu spadku zbiorów.

Ogólna produkcja zbóż w 2002 r. wyniosła 26,8 mln ton, wobec 27 mln ton w roku ubiegłym i 25.2 mln ton średnio w latach 1996–2000. O spadku zbiorów przesądziła głównie redukcja areалу uprawy i produkcji **zbóż podstawowych wraz z mieszankami**. Ich zbiory w r. 2002 oszacowano na 24.9 mln ton, tj. o 2.5%, (o ponad 0.6 mln ton) niżej niż rok temu i o 6% (o 1.7 mln ton) niżej niż w urodzajnym r. 1998. O 34% wzrosły natomiast zbiory **kukurydzy na ziarno**, której produkcja z roku na rok szybko rośnie i w bieżącym roku osiągnęła rekordowe rozmiary 1.8 mln ton

Początkowe **zapasy** zbóż, po raz pierwszy od r. 1997, uległy powiększeniu. Ich stan na koniec czerwca 2002 ocenia się na około 3.7 mln ton, w tym na szczeblu gospodarstw na około 2 mln ton, zaś w obrocie rynkowym na 1.7 mln ton. W porównaniu z sezonem 2001/02, kiedy szacowano je na około 2,5 mln ton, powiększyły się one o około 45%.

Krajowe zużycie zbóż w roku 2001/02 wzrosło o 5%, a w sezonie bieżącym ulegnie dalszemu, ale bardziej umiarkowanemu powiększeniu. W roku 2001/02 oceniane jest ono na około 26.6 mln ton, zaś w sezonie 2002/03 może zwiększyć się o 3.8% (o około 1 mln ton) do 27.6 mln ton. tj. do poziomu sprzed dwóch lat.

Zużycie zbóż na pasze wzrośnie o blisko 7%, przy niewielkim zwiększeniu ich spasanania w formie przemysłowych mieszanek paszowych. Prawdopodobnie zwiększy się **przerób żyta w gorzelniach** oraz **jęczmienia** w słodowniach, zaś na poziomie ubiegłorocznym pozostanie zużycie pszenicy w produkcji skrobi zbożowej i jej pochodnych. W porównaniu z sezonem 2001/02 nie zmieni się również wielkość spożycia przetworów zbożowych.

Pozycja **przemysłowych zakładów młynarskich** w r. 2001 uległa wzmocnieniu na rynku wszystkich ważniejszych asortymentów prze-

Tabela 1
Bilans zbóż ogółem w latach 1997/98 - 2001/02 i prognoza 2002/03 (tys. ton)

Lata	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02 szacunek	2002/03 prognoza	20001/02 =100
Zapasy początkowe	4544	4052	3955	3215	2538	3685	145,2
Areal uprawy	8857	8800	8653	8752	8765	8327	95,0
Plony (t/ha)	2,86	3,08	2,97	2,54	3,07	3,21	104,6
Produkcja	25350	27101	25690	22267	26902	26733	99,4
Import *	1464	1309	1340	2418	972	680	70,0
Ogółem zasoby	31358	32462	30985	27901	30412	31098	102,3
Zużycie krajowe:	27000	27979	27644	25268	26570	27587	103,8
- spożycie	5810	5790	5793	5792	5794	5796	100,0
- wysiew	1970	1947	1962	1956	1841	1836	99,7
-zużycie przemysłowe	776	824	948	918	1029	1061	103,1
- spasanie	16965	18034	17636	15510	16520	17620	106,7
- straty i ubytki	1479	1384	1305	1092	1386	1274	91,9
Eksport	306	528	125	95	156	441	283,0
Zapasy końcowe	4052	3955	3215	2538	3685	3070	83,3
Zapas/zuzycia (%)	14.8	13.9	11.6	10.0	13.8	11.0	x

Źródło: dane GUS i szacunki własne.

tworów zbożowych, w tym także produktów wtórnego przetwórstwa i wzrostowe tendencje utrzymują się także w r. 2002. W 2001 roku przemysł zbożowo-młynarski osiągnął dotychczas najwyższe wskaźniki finansowe, a w I półroczu 2002 roku – choć się obniżyły – były one również dobre i przekraczały poziom osiągnięty w latach poprzednich. Mimo dobrych wyników finansowych sektora, jego słabą stroną jest wciąż zbyt niska płynność bieżąca, a ostatnio także malejąca stopa inwestowania.

W sezonie 2002/03 **w międzynarodowych obrotach handlowych**, zarówno pszenicą jak i zbożami pastewnymi, dominować będą silne zwykłe ruchy cen. Symptomy narastania tego zjawiska wystąpiły już w końcu II i w III kwartale br. Przyczyną tego jest redukcja potencjału eksportowego głównych zamorskich eksporterów zbóż, przy relatywnie niewielkim ograniczeniu światowego popytu na import pszenicy i zbóż pastewnych.

W sezonie 2002/03 opłacalność **importu zbóż**, w porównaniu z sezonem ubiegłym, ulegnie pogorszeniu. Wskazują na to silne zwykłe ruchy cen w międzynarodowych obrotach pszenicą i zbożami pastewnymi oraz spadek cen krajowych. Import zbóż w bieżącym sezonie ulegnie dalszej redukcji do około 700 tys. ton, z 972 tys. w roku 2001/02 i 2.4 mln ton w r.

2000/01. Koncentracji dostaw importowych oczekiwać należy w I połowie r. 2003.

Wzrost cen pszenicy i zbóż pastewnych w obrotach międzynarodowych, przy relatywnie niskim ich poziomie na rynku krajowym i dewaluacji złotego stwarza natomiast sprzyjające warunki dla wydatnego powiększenia polskiego **eksportu zbóż**, w tym zwłaszcza pszenicy. W pierwszych miesiącach sezonu ulokowano na rynkach zagranicznych nieco ponad 200 tys. ton pszenicy pochodzącej z zapasów operacyjnych ARR, a w całym sezonie eksport zbóż może sięgać 450 tys. ton lub więcej.

System interwencji na rynku zbóż w 2002 roku jest kontynuacją wprowadzonego w 1999 roku programu skupu zbóż z dopłatą ARR dla producentów, ale w zmodyfikowanej formie. Jest to skup z dopłatą przez przedsiębiorców na ich własny rachunek oraz na zapasy ARR w łącznej ilości 4.7 mln ton zbóż, tym 4 mln ton pszenicy. Skup prowadzony jest po obniżonych cenach interwencyjnych – z 510 do 440 zł za tonę pszenicy i z 355 do 325 zł za tonę żyta. Podwyższone zostały natomiast dopłaty ARR, ale ceny finalne dla producenta w poszczególnych miesiącach są odpowiednio o 8 i 5% niższe niż w r. 2001. W tegorocznym programie novum stanowi możliwość prowadzenia skupu zbóż z dopłatą za środki własne przed-

siębiorców, udzielanie krajowym producentom pszenicy i żyta dopłat do przechowywania tych zbóż, zaś przedsiębiorcom dopłat wyrównawczych do przechowywanego i sprzedawanego zboża po 1 stycznia 2003 r.

W roku 2002/03 **wzajemne relacje popytu i podaży zbóż** na krajowym rynku **nie ulegną większym zmianom**. Podaż zbóż ze źródeł krajowych (mierzona wielkością bieżących zbiorów i zapasów) wzrośnie w porównaniu z rokiem 2001/02 o około 1 mln ton (o 3.3%) i o tyle zwiększy się również krajowe ich zużycie. Nowym elementem sytuacji jest natomiast wzrost cen pszenicy i zbóż pastewnych na rynku światowym, przy niskim poziomie cen na rynku krajowym. Korzystne warunki dla rozwoju eksportu **mogą stworzyć impuls do wzrostu krajowych cen zbóż**. Ze względu na znaczące obniżenie interwencyjnych cen w skupie zbóż z dopłatą ARR z tegorocznych zbiorów, nastąpi to jednak nie wcześniej niż od listopada 2002. W pierwszych trzech miesiącach nowego sezonu ceny pszenicy i żyta oscylowały nieco poniżej ceny interwencyjnej, wynoszącej odpowiednio 440 i 325 zł/t i sytuacja taka utrzyma się do końca października. W dalszych miesiącach sezonu zboża prawdopodobnie będą drożały i na przednówku ceny pszenicy mogą kształtować się w granicach 480–530 zł/t, a żyta 380–410 zł/t.

SUMMARY

Despite a significant reduction in imports (from 2.42 to 0.97 mio tons) and remarkable increase of the intervention purchases conducted by the Agricultural Market Agency (AMA), domestic market of cereals and cereal prices in the 2001/02 season reminded under the influence of supply pressure. Comparing to the 2000/01 season, average prices of wheat and rye declined by 4.5% (to respectively 488 and 352 PLN/t). However their intervention prices were set at a higher level than in the previous season.

The supply of cereals coming from the current crops in the 2002/02 season will not match domestic demand. Cereal crops in the year 2002 totalled slightly down from the previous year – at 26.7 mio tons (26.9 in 2001) while domestic use is expected to increase by about 1 mio tons to 27.5 mio tons. Decline in cereal crops and rise in domestic use will be offset by growth in opening stocks.

The import of cereals and cereal products in the 2001/02 season was 2.5 times lower than in the previous season and totalled 972 thousand tons. On the other hand the export increased from 95 to 156 thousand tons. First months of the 2002/03 season are featured with a steep increase in the prices of wheat and coarse grains on international markets and low prices on domestic market. Taking that into account a further reduction in cereal imports and signifi-

cant rise in exports are expected later on this season, which should trigger the price rise on domestic market in the first half of the year 2003.

Following a deep decline observed in two consecutive seasons (1999/00 and 2000/01), compared to previous season domestic supplies of cereals in the 2001/02 increased by 17% and by further 3.3% or 1 mio tons to 30.4 mio tons this season. However it was still below the level observed in the season of 1998/99 (31.2 mio tons). The increase results from larger opening stocks that grew by 45% compensating a slight decline of the supplies resulting from lower crops.

Total cereal crops in the year 2002 amounted to 26.8 versus 27.0 mio tons in the previous year and 25.2 mio tons in average for the period of 1996–2000. Decline in crops was caused mainly by a reduction in area planted and so the production of four basic grains and grain mixes. Their crops in the year 2002 are estimated at 24.9 mio tons, i. e. 2.5% down from the last year and 6% down from bullish 1998 crop. On the other hand the crops of maize (corn) increased by 34%. Maize production grows rapidly year-by-year and in the year 2002 reached a record level of 1.8 mio tons.

Opening stocks increased for the first time since 1997. Their level as of end of June 2002 was assessed at cir-

ca 3.7 mio tons, including 2.0 mio tons at the farm level and 1.7 mio tons in the market channels. Comparing to the 2001/02 season opening stocks this season increased by about 45%.

Domestic use of cereals in the 2001/02 season increased by 5% to about 26.6 mio tons. A further moderate increase of domestic use is expected in the 2002/03 season (by 3.8% or 1 mio tons to 27.6 mio tons, i. e. the level observed two years ago).

Feed use of cereals is expected to increase by almost 7%, including a slight increase in their use in a from of industrial feed mixes. The use of rye in distilleries and barley for malt production are likely to increase, while the use of wheat will remind unchanged. Also the volume of food use of cereals is expected to remain close to the level observed in the season 2001/02.

The position of large cereal-milling companies in the year 2001 was stronger on the market of all major products, including the products of secondary processing. Such tendency prevails also in the year 2002. Milling industry in the year 2001 achieved the best so far financial results. Despite some deterioration in the first half of the year 2002 the results still are reasonably good and above the level observed in the two preceding years. Despite fair financial results low level of liquidity and recen-

Table 1
Total grain balance sheet for the period of 1996/97-2001/03 and forecast for 2002/2003 ('000 t)

Seasons	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02 szacunek	2002/03 prognoza	2001/02 = 100
Opening stocks	2103	4544	4052	3955	3215	2538	3685	145,2
Area sown	8679	8857	8800	8653	8752	8765	8327	95,0
Yield	2,91	2,86	3,08	2,97	2,54	3,07	3,21	104,6
Crops	25247	25350	27101	25690	22267	26902	26733	99,4
Imports	3427	1464	1309	1340	2418	972	680	70,0
Total supply	30777	31358	32461	30985	27901	30412	31098	102,3
Domestic use	26009	27000	27979	27644	25269	26570	27587	103,8
- food	5815	5810	5790	5793	5792	5794	5796	100,0
- seeds	1990	1970	1947	1962	1956	1841	1836	99,7
- industrial uses	682	776	824	948	919	1029	1061	103,1
- feed	16062	16965	18034	17636	15510	16520	17620	106,7
- wastes and losses	1460	1479	1384	1305	1092	1386	1274	91,9
Exports	224	306	528	122	95	156	441	283,0
Carryover stocks	4544	4052	3955	3218	2537	3685	3070	83,3
Stocks/use ratio (%)	17,3	14,8	13,9	11,6	10,0	13,8	11,0	x

*) including maize (corn) but excluding buckwheat and millet

Source: 1996/97-2000/01 - CSO, 2001/02- 2002/03 authors' estimations and forecast

tly declining investment rate are mainly weaknesses on the sector.

Strong upward shifts in the prices of wheat as well as coarse grains will dominate in the 2002/03 season, which was already seen at the end of the second and in third quarter of the current year. Having relatively slight reduction in world import demand for wheat and coarse grains, the reduction of exportable surpluses in major exporting countries is the main factor firming prices.

Comparing to the previous season the profitability of grain import in the 2002/03 season will decline, which is indicated by strong upward price movements on the world markets of wheat and coarse grains. Grain imports in the current season will be reduced to about 700 thousand tons versus 972 thousand tons in 2001/02 and 2.4 mio tons in 2000/01. Bulk imports are expected in the first half of the year 2003.

The increase in the prices of wheat and coarse grains observed on international markets along with a relative low price level on domestic market and depreciation of Polish currency create favourable conditions for a si-

gnificant increase in grain exports, in particular wheat export. In the first months of the current season over 200 thousand tons of wheat out of the AMA stocks was exported. Grain exports in the whole season 2002/03 may total 450 thousand tons and even more.

The intervention system on the grain market in the year 2002 is a continuation of the introduced in 1999 the system of procurement with a supplementary payment of the AMA to the producers. However the system has been modified. The system concerns the procurement conducted by entitled companies on their own account and the procurement for the AMA stocks covering total 4.7 mio tons of grains, including 4 mio tons of wheat. The procurement is conducted at intervention prices lowered from 510 to 440 PLN/t for wheat and from 355 to 325 PLN/t for rye. On the other hand the supplementary payments of the AMA were increased, but the level of final prices received by the producers in consecutive months of the intervention period are lower than in the year 2001 by respectively 8 and 5%. The modifications implemented this seasons concern a possibility of procurement on own account of a company, storage

payments for domestic producers of wheat and rye, and the payments for the companies to the grain stored and sold after the 1 January 2003.

No major changes are forecast in market fundamentals for the season of 2002/03 on domestic grain market. Domestic supplies (measured as current crops plus opening stocks) are expected to increase by about 1 mio tons or 3.3% as compared to the 2001/02 season. The disappearance is forecast to increase by the same proportion. With low level of domestic prices the increase in the prices of wheat and coarse grain on the world market is a new factor here. Favourable conditions for exports can trigger a rise in the prices on domestic market. Reflecting significant decline in intervention prices in the procurement system with the AMA payment the rise in domestic prices is expected not earlier than in November 2002. During the first three months of the new season the prices of wheat and rye fluctuated slightly below the intervention prices (440 and 325 PLN/t respectively). Such situation will remain by the end of October 2002. Then grain prices are expected to increase to some 480–530 PLN/t of wheat and 380–410 PLN/t of rye in May – June 2003.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukazać się:

1. Rynek ziemniaka /22/ • listopad 2002,
2. Rynek rzepaku /22/ • listopad 2002,
3. Rynek owoców i warzyw /21/ • listopad 2002,
4. Rynek cukru /22/ • grudzień 2002,
5. Popyt na żywność /3/ • grudzień 2002,
6. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /16/ • grudzień 2002,
7. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /23/ • kwiecień 2003,
8. Rynek pasz /13/ • kwiecień 2003,
9. Rynek mleka /24/ • kwiecień 2003,
10. Rynek drobiu i jaj /23/ • maj 2003,
11. Rynek mięsa /24/ • maj 2003,
12. Rynek zbóż /24/ • czerwiec 2003,
13. Rynek ziemi rolniczej /6/ • październik 2003.

Prenumerata Analizy (2 zeszyty) w 2002 roku wynosi 32 zł.
Cena zeszytu: w edycji wiosennej – 15 zł, w edycji jesiennej – 17 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do
Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel. (0-prefiks-22) 826 50 31 wew. 685, faks 827 19 60
e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>
